

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

28. července 2016*

„Řízení o předběžné otázce — Sociální politika — Směrnice 2000/78/ES — Rovné zacházení v zaměstnání a povolání — Článek 3 odst. 1 písm. a) — Směrnice 2006/54/ES — Rovnost příležitostí a rovné zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání — Článek 14 odst. 1 písm. a) — Působnost — Pojem ‚přístup k zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti nebo k povolání‘ — Podání přihlášky na obsazení pracovního místa, jejímž smyslem je získat formální postavení kandidáta výlučně za účelem požadování náhrady škody za diskriminaci — Zneužití práva“

Ve věci C-423/15,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud, Německo) ze dne 18. června 2015, došlým Soudnímu dvoru dne 31. července 2015, v řízení

Nils-Johannes Kratzer

proti

R+V Allgemeine Versicherung AG

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta (zpravodaj), předseda senátu, A. Arabadžev, J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund a S. Rodin, soudci,

generální advokát: M. Wathelet,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za N. Kratzera jím samým,
- za R+V Allgemeine Versicherung AG B. Göpfertem, Rechtsanwalt,
- za německou vládu T. Henzem a A. Lippstreuem, jako zmocněnci,
- za vládu Spojeného království M. Holtem, jako zmocněncem, ve spolupráci s K. Apps, barrister,
- za Evropskou komisi M. Kellerbauerem a D. Martinem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 1 písm. a) směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 79) a čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 204, s. 23).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Nils-Johannesem Kratzerem a společností R+V Allgemeine Versicherung AG (dál jen „R+V“) ohledně jeho požadavků o náhradu škody, k nápravě hmotné újmy a na ukončení protiprávního jednání vznesených z důvodu, že měl být diskriminován z důvodu věku a pohlaví, neboť tato společnost odmítla jeho přihlášku na místo, na které bylo vyhlášeno výběrové řízení.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 2000/78

- 3 Článek 1 směrnice 2000/78 stanoví:

„Účelem této směrnice je stanovit obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace v zaměstnání a povolání, s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení.“

- 4 Článek 3 odst. 1 této směrnice stanoví:

„V rámci pravomocí svěřených Společenství se tato směrnice vztahuje na všechny osoby ve veřejném i soukromém sektoru, včetně veřejných subjektů, pokud jde o

- a) podmínky přístupu k zaměstnání, samostatně výdělečné činnosti nebo do pracovního poměru včetně kritérií výběru a podmínek nábory, bez ohledu na obor činnosti a na úroveň profesní hierarchie, včetně pracovního postupu;

[...]“

- 5 Článek 17 uvedené směrnice zní takto:

„Členské státy stanoví systém sankcí za porušování vnitrostátních předpisů přijatých k provedení této směrnice a přijmou všechna opatření nezbytná k zajištění jejich uplatňování. Tyto sankce, které mohou zahrnovat náhradu škody poškozenému, musí být účinné, přiměřené a odrazující. [...]“

Směrnice 2006/54

6 Článek 1 směrnice 2006/54 stanoví:

„Účelem této směrnice je zajistit zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání.

Obsahuje proto ustanovení k provádění zásady rovného zacházení, pokud jde o:

a) přístup k zaměstnání, včetně postupu v zaměstnání, a k odbornému vzdělávání;

[...]“

7 Podle čl. 14 odst. 1 této směrnice:

„Ve veřejném i soukromém sektoru, včetně veřejnoprávních subjektů, nesmí docházet k přímé nebo nepřímé diskriminaci na základě pohlaví, pokud jde o:

a) podmínky přístupu k zaměstnání, samostatně výdělečné činnosti nebo do pracovního poměru včetně kritérií výběru a podmínek nábory, bez ohledu na obor činnosti a na úroveň profesní hierarchie, včetně pracovního postupu;

[...]“

8 Článek 18 uvedené směrnice zní následovně:

„Členské státy zavedou do svého právního řádu nezbytná opatření pro zajištění skutečné a účinné náhrady nebo vyrovnání škody, jak stanoví členské státy, kterou utrpěla osoba poškozená v důsledku diskriminace na základě pohlaví, a to způsobem, který je odrazující a přiměřený utrpěné škodě. [...]“

9 Článek 25 téže směrnice uvádí:

„Členské státy stanoví systém sankcí za porušování vnitrostátních předpisů přijatých k provedení této směrnice a přijmou všechna opatření nezbytná k zajištění jejich uplatňování. Tyto sankce, které mohou zahrnovat náhradu škody poškozenému, musí být účinné, přiměřené a odrazující. [...]“

Německé právo

10 Ustanovení § 1 Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (obecný zákon o rovném zacházení) ze dne 14. srpna 2006 (BGBl. 2006 I, s. 1897) ve znění, které se na spor v původním řízení použije (dále jen „AGG“), stanoví:

„Účelem tohoto zákona je zabránit jakékoli diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu, pohlaví, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, nebo takovou diskriminaci odstranit.“

11 Ustanovení § 2 odst. 1 AGG stanoví:

„Diskriminace na základě některého z důvodů uvedených v § 1 je podle tohoto zákona zakázána, pokud jde o

1. podmínky přístupu k zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti nebo k povolání, včetně kritérií výběru a podmínek nábory bez ohledu na obor činnosti, a na všech stupních hierarchie pracovních funkcí včetně postupu v zaměstnání.

[...]“

- 12 Ustanovení § 6 odst. 1 AGG uvádí:

„Zaměstnanci ve smyslu tohoto zákona jsou:

1. pracovnice a pracovníci;

[...]

Za zaměstnance ve smyslu tohoto zákona se rovněž považují osoby, které se ucházejí o zaměstnání, jakož i osoby, jejichž zaměstnanecký poměr skončil.“

- 13 Podle § 7 odst. 1 AGG:

„Zaměstnanci nesmějí být diskriminováni na základě jakéhokoli důvodu uvedeného v § 1; tento zákaz platí rovněž, pokud původce diskriminačního jednání existenci jednoho z důvodů uvedených v § 1 pouze předpokládá.“

- 14 Ustanovení § 15 odst. 1 a 2 AStG znějí následovně:

„1. V případě porušení zákazu diskriminace je zaměstnavatel povinen nahradit škodu, která z tohoto porušení vyplývá. Tato povinnost se neuplatní, není-li zaměstnavatel za porušení odpovědný.

2. Pokud jde o škodu, která není majetková, může pracovník požadovat přiměřené odškodnění v penězích. V případě nepřijetí do zaměstnání nesmí odškodnění přesáhnout trojnásobek měsíční mzdy, pokud by zaměstnanec nebyl přijat ani v rámci nediskriminačního výběru.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 15 V březnu 2009 zveřejnila společnost R+V výzvu k podávání přihlášek na obsazení míst stážístů určených pro osoby s diplomem z oblasti ekonomických věd, matematiky pro ekonomii, informatiky pro ekonomii a práva.
- 16 Mezi kritérii, která se v této výzvě k podávání přihlášek požadovala, bylo mít vysokoškolský diplom s velmi dobrými výsledky v některé z dotčených disciplín, získaný před nejvýše jedním rokem nebo v nadcházejících měsících, a mít praktickou profesní a kvalifikační zkušenost nabytou například školením, stážemi nebo prací při studiu. Pokud jde o přihlášky v oblasti práva, požadovalo se i úspěšné absolvování obou státních zkoušek a zaměření na „pracovní právo“ nebo znalosti z oblasti medicíny.
- 17 N. Kratzer se přihlásil na obsazení místa stážísty v oblasti práva, přičemž zdůrazňoval, že nejen splňuje všechna kritéria stanovená ve výzvě k podávání přihlášek, ale že jako advokát a bývalý vedoucí zaměstnanec pojišťovny má zkušenost s řízením a je zvyklý nést odpovědnost a pracovat nezávisle. Rovněž uvedl, že se účastní školení, aby se mohl stát advokátem se specializací na pracovní právo, a kvůli úmrtí svého otce se zabývá náročnou záležitostí ze zdravotního práva, a má tedy v této oblasti bohaté zkušenosti.

- 18 Dne 19. dubna 2009 společnost R+V přihlášku N. Kratzera zamítla a uvedla, že aktuálně není s to mu nabídku místa učinit.
- 19 Dne 11. června 2009 zaslal N. Kratzer společnosti R+V písemnou stížnost, ve které u ní uplatnil žádost o náhradu škody ve výši 14 000 eur za diskriminaci na základě věku.
- 20 Společnost R+V tehdy N. Kratzera na počátek července 2009 pozvala k pohovoru s vedoucím personálního oddělení a upřesnila, že k zamítnutí jeho přihlášky došlo automaticky a nebylo úmyslné.
- 21 N. Kratzer toto pozvání odmítl a navrhl, že o své budoucnosti u společnosti R+V bude debatovat, až bude uspokojena jeho žádost o náhradu škody.
- 22 Pro diskriminaci z důvodu věku podal k Arbeitsgericht Wiesbaden (pracovní soud ve Wiesbadenu, Německo) žalobu o náhradu škody ve výši 14 000 eur. Protože se následně dozvěděl, že společnost R+V obsadila dotčená čtyři místa stážístů výlučně ženami, i když na tato místa bylo podáno před 60 přihlášek, které byly téměř rovnoměrně rozděleny mezi muže a ženy, požádal N. Kratzer o náhradu dalších 3 500 eur za diskriminaci na základě pohlaví.
- 23 N. Kratzer se poté, co Arbeitsgericht Wiesbaden (pracovní soud ve Wiesbadenu, Německo) jeho žalobu zamítl, odvolal proti tomuto zamítavému rozhodnutí k Hessisches Landesarbeitsgericht (vyšší pracovní soud Land Hessensko, Německo), ale i tento soud jeho žalobu zamítl.
- 24 Žalobce tehdy podal k předkládajícímu soudu opravný prostředek „Revision“.
- 25 Za těchto okolností se Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud, Německo) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba čl. 3 odst. 1 písm. a) směrnice 2000/78 a čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/54 vykládat v tom smyslu, že osoba, z jejíž přihlášky plyne, že nechce získat místo nebo zaměstnání, nýbrž výlučně postavení uchazeče o místo, aby se mohla domáhat náhrady škody, usiluje o „přístup k zaměstnání nebo povolání“?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku:

Lze situaci, kdy je postavení uchazeče o místo dosaženo nikoli za účelem získání místa a zaměstnání, nýbrž za účelem požadování náhrady škody, kvalifikovat podle unijního práva jako zneužití práva?“

K předběžným otázkám

- 26 Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba přezkoumat společně, je, zda čl. 3 odst. 1 písm. a) směrnice 2000/78 a čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/54 musí být vykládány v tom smyslu, že situace, kdy osoba, která podáním přihlášky na určité místo neusiluje o to, aby získala toto místo, nýbrž výlučně formální postavení uchazeče o místo, a to s jediným cílem domáhat se náhrady škody, spadá do působnosti pojmu „přístup k zaměstnání nebo povolání“ ve smyslu těchto ustanovení a zda lze takovou situaci na základě unijního práva kvalifikovat jako zneužití práva.
- 27 Je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora je v rámci řízení o předběžné otázce upraveného v článku 267 SFEU založeného na jasném rozdělení funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem ke zjištění a posouzení skutkových okolností sporu v původním řízení příslušný pouze vnitrostátní soud (viz zejména rozsudek ze dne 25. října 2012, Rintisch, C-553/11, EU:C:2012:671, bod 15). V tomto rámci je Soudní dvůr oprávněn výlučně k tomu, aby se vyslovoval k výkladu nebo platnosti unijního práva z hlediska skutkové situace, jak je popsána

předkládajícím soudem, a poskytl tomuto soudu skutečnosti potřebné pro vyřešení sporu, který mu byl předložen (viz zejména rozsudek ze dne 9. listopadu 2006, Chateignier, C-346/05, EU:C:2006:711, bod 22).

- 28 Odpověď na otázky položené Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud) je tudíž nutné na základě skutkových okolností uvedených tímto soudem v předkládacím rozhodnutí.
- 29 V tomto ohledu z tohoto rozhodnutí plyne, že spor v původním řízení se vyznačuje tím, že N. Kratzer podal přihlášku na místo stážisty u společnosti R+V aby získal nikoli toto místo, nýbrž výlučně formální postavení uchazeče o místo, a to s jediným cílem, totiž domáhat se náhrady škody na základě směrnic 2000/78 a 2006/54.
- 30 Skutková situace vykazující takové znaky, jako jsou ty, které jsou popsány v uvedeném rozhodnutí, do působnosti směrnic 2000/78 a 2006/54 v zásadě nespadá.
- 31 Je totiž třeba uvést, že už podle znění vlastního názvu se tyto směrnice týkají zaměstnání a povolání.
- 32 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora jak z názvu a preambule, tak z obsahu a účelu směrnice 2000/78 plyne, že je jejím cílem stanovit obecný rámec k tomu, aby bylo každé osobě zajištěno rovné zacházení „v zaměstnání a povolání“ tím, že jí poskytne účinnou ochranu proti diskriminaci na základě některého z důvodů uvedených v článku 1 směrnice, mezi nimiž je uveden věk (viz zejména rozsudky ze dne 16. října 2007, Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, bod 42; ze dne 13. září 2011, Prigge a další, C-447/09, EU:C:2011:573, bod 39, a ze dne 13. listopadu 2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, bod 28).
- 33 Pokud jde o směrnici 2006/54, ta má podle svého čl. 1 prvního pododstavce zajistit zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání.
- 34 Z článku 3 odst. 1 písm. a) směrnice 2000/78, jakož i z čl. 1 druhého pododstavce písm. a) a z čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/54 vyplývá zvláště to, že se tyto směrnice použijí ve vztahu k osobě ucházející se o zaměstnání, a to i co se týče kritérií výběru a podmínek přijetí pro toto zaměstnání (viz rozsudek ze dne 19. dubna 2012, Meister, C-415/10, EU:C:2012:217, bod 33).
- 35 Osoba, která se hlásí na určité místo za takových podmínek, jako jsou ty, které jsou popsány v bodě 29 tohoto rozsudku, přitom zjevně neusiluje o získání místa, o které se formálně uchází. Nemůže se tedy dovolávat ochrany, kterou poskytují směrnice 2000/78 a 2006/54. Opačný výklad by byl neslučitelný s cílem, který tyto směrnice sledují a který spočívá v tom, že bude každé osobě zajištěno rovné zacházení „v zaměstnání a povolání“ tím, že se jí poskytuje účinná ochrana proti některým druhům diskriminace, a to zejména pokud jde o „přístup k zaměstnání.“
- 36 Mimoto takovou osobu nelze za těchto podmínek považovat za „poškozeného“ ve smyslu článku 17 směrnice a článku 25 směrnice 2006/54 či „poškozenou osobu“, která utrpěla v zaměstnání a povolání „škodu“ ve smyslu článku 18 směrnice 2006/54.
- 37 Kromě toho podle ustálené judikatury Soudního dvora se jednotlivci nemohou norem unijního práva dovolávat podvodně nebo zneužívajícím způsobem (viz rozsudek ze dne 13. března 2014, SICES a další, EU:C:2014:145, bod 29 a citovaná judikatura).
- 38 Ke zjištění existence zneužívajícího jednání je zapotřebí naplnění objektivního a subjektivního prvku (viz rozsudek ze dne 13. března 2014, SICES a další, EU:C:2014:145, bod 31).

- 39 Pokud jde zprv o objektivní prvek, jeho zjištění vyžaduje, aby ze všech objektivních skutečností vyplývalo, že i přes formální dodržení podmínek stanovených unijní právní úpravou nebylo dosaženo cíle sledovaného touto právní úpravou (viz zejména rozsudky ze dne 14. prosince 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, bod 52, a ze dne 13. března 2014, SICES a další, EU:C:2014:145, bod 32).
- 40 Z druhé k takovému zjištění je rovněž zapotřebí subjektivního prvku v tom smyslu, že ze všech objektivních skutečností musí vyplývat, že hlavním účelem dotčených transakcí je získání neoprávněné výhody. Zákaz zneužívajících praktik totiž není relevantní, pokud dotčená plnění mohou mít jiné odůvodnění než pouhé dosažení výhody (viz rozsudky ze dne 21. února 2006, Halifax a další, C-255/02, EU:C:2006:121, bod 75; ze dne 22. prosince 2010, Weald Leasing, C-103/09, EU:C:2010:804, bod 30, a ze dne 13. března 2014, SICES a další, C-155/13, EU:C:2014:145, bod 33).
- 41 Ke zjištění existence tohoto druhého prvku pojícího se s úmyslem dotčených subjektů lze vzít v úvahu čistě umělý charakter dotčených plnění (v tomto smyslu viz rozsudky z 14. prosince 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, body 53 a 58; ze dne 21. února 2006, Halifax a další, C-255/02, EU:C:2006:121, bod 81; ze dne 21. února 2008, Part Service, C-425/06, EU:C:2008:108, bod 62, a rovněž ze dne 13. března 2014, SICES a další, C-155/13, EU:C:2014:145, bod 33).
- 42 Přísluší vnitrostátnímu soudu, aby v souladu s pravidly dokazování podle vnitrostátního práva ověřil – pokud tím není ohrožena účinnost unijního práva – zda jsou ve sporu v původním řízení naplněny prvky zakládající zneužívající praktiky (viz rozsudky ze dne 14. prosince 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, bod 54; ze dne 21. července 2005, Eichsfelder Schlachtbetrieb, C-515/03, EU:C:2005:491, bod 40; ze dne 21. února 2006, Halifax a další, C-255/02, EU:C:2006:121, bod 76, a rovněž ze dne 13. března 2014, SICES a další, C-155/13, EU:C:2014:145, bod 34).
- 43 V tomto ohledu, jeví-li se objektivně, že přes formální dodržení podmínek stanovených směrnicemi 2000/78 a 2006/54 nebylo dosaženo cíle, který sledují, a současně, že N. Kratzer se uchazečem o místo stal uměle a jeho hlavním cílem nebylo toto místo skutečně obsadit, nýbrž dovolávat se ochrany, kterou tyto směrnice poskytují, aby získal neoprávněnou výhodu, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, bude třeba mít za to, že N. Kratzer se uvedené ochrany dovolává zneužívajícím způsobem.
- 44 Za těchto podmínek je třeba na položené otázky odpovědět, že čl. 3 odst. 1 písm. a) směrnice 2000/78 a čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/54 musí být vykládány v tom smyslu, že situace, kdy osoba, která podáním přihlášky na určité místo neusiluje o to, aby získala toto místo, nýbrž výlučně formální postavení uchazeče o místo, a to s jediným cílem domáhat se náhrady škody, nespadá do působnosti pojmu „přístup k zaměstnání nebo povolání“ ve smyslu těchto ustanovení a může být, jsou-li naplněny požadavky stanovené unijním právem, kvalifikována jako zneužití práva.

K nákladům řízení

- 45 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 3 odst. 1 písm. a) směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, a čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání musí být vykládány v tom smyslu, že situace, kdy osoba, která podáním přihlášky na určité místo neusiluje

o to, aby získala toto místo, nýbrž výlučně formální postavení uchazeče o místo, a to s jediným cílem domáhat se náhrady škody, nespadá do působnosti pojmu „přístup k zaměstnání nebo povolání“ ve smyslu těchto ustanovení a může být, jsou-li naplněny požadavky stanovené unijním právem, kvalifikována jako zneužití práva.

Podpisy.